

הקושי בחיים חומריים בעולם הזה

עד עכשיו למדנו את כל התוכנית של העולם. עכשיו הרמח"ל בא לדבר יותר על היישום המעשי שלה, איך הדברים מתיישמים בתורה ובמצוות, במפגש מול החומר. עד עכשיו ניתן האידיאל, עכשיו צריך להיות איך הוא מתיישב וכל בעולם. הרמח"ל מתחיל בהעמדת הבעייתיות: דיברנו בשלמות אלוקית מוחלטת שתחול בבשר ודם, אבל העולם לא נראה קרוב בכלל לרעיון כזה. להפך, העולם נראה שקוע בחומר. איפה ההשקה בין הדברים שהוא אמר למציאות?
מי שלא מודע לשאלה הזו, מתעלם ממה שזדאי מנקר בו. אנחנו חיים בפיצול - אידיאלים גדולים שלא מתחברים למציאות.
הרמח"ל מעמיד את השאלה הזו במלוא התוקף. איך האידיאלים הגבוהים האלו מתחברים לחיי החומר היומיומיים שלנו, לאכילה, לשתייה ולשינה? ככל שנכנסים לחיים עצמם, מבינים יותר כמה הם לופתים אותנו מבוקר עד לילה.
אדם לא מבין איך העולם יכול להגיע למגמה, הוא הולך בכיוון ההפוך!
אם היו מציעים לנו בחירה חופשית: מי שצדיק יבחר בחיי רוח, ומי שאינו יבחר בחיי גשם. טוב, הייתי מבין את הבחירה הזו. אבל אין אפשרות בחירה כזו, אין סדר של יציאה ממאסר החומר.

כולנו שקועים עד הצוואר, מהבוקר עד הלילה, בחומר האנושי. שלישי מהחיים אנחנו מאבדים על שינה, שלישי על פרנסה, עוד שישית על צרכי אכילה ושתייה. מה שנשאר לאדם נורמטיבי זה חלק קטן מאוד, שבו הוא מגיע לעיסוק במצוות קביעות עיתים לתורה. עד שהוא מגיע לשם, הוא כבר נרדם על הספר.
אדם בא מן השדה בערב, אם יודע לקרות קורא... אם לא, קורא קריאת שמע ומתפלל. בשביל זה העולם נוצר? יהודי ששמע קול אלוקים ועמד לפני הר סיני, שיכול להגיע לנבואה, והוא עובד כפלאח ערבי רוב חיו, שכל מה שנשאר לו זה ללמוד כמה משניות, להרדם על הספר וללכת לישון. יש חילול ה' גדול מזה?
צריכים להכיר את ה"טרגדיה" לכאורה. אם היא לא תטריד אותנו, אנחנו נחיה בפיצול. אדם חייב ליישב את ליבו: מה הולך פה? מה עשה אלוקים לנו?

התשובה היא, שזה בגלל חטא אדם הראשון. לפני החטא, אדם יכל להיות כרשב"י וחבריו, אחרי החטא אומרים לנו ללכת לשדה.
אבל למי יש יותר תקווה לתקן את העולם: לאדם ששקוע כל היום בניכוש עשבים (היום עובדים לכל הפחות שמונה שעות, פעם זה היה חצי יום בערך), או לרשב"י וחבריו?!
העולם לא יכול להיתקן ככה לכאורה!
זה מאוד מתסכל, העולם לא נראה כמתקרב ליעד שלו. מי שמסתכל על הפרופורציה בין גוף לנשמה לא מסוגל להבין איך אפשר לצאת מהברוך הזה, אנחנו מוכרחים לבזבז את רוב חיינו על דבר שהלוואי ולא היה. יש פה תסכול עמוק שצריך טיפול! לא חכמה לומר רצון ה'. מה, אין הבדל ביני לבין ישמעאלי? הוא נושא אשה, אני נושא אשה, הוא עובד בשדה ואני עובד בשדה. מה מבדיל ביננו? אני מניח תפילין ומקיים כמה מצוות בודדות. לכאורה, כל החיים שאני חי הם זהים לשל ישמעאלי, למעט הבדל מועט. מה קרה ששלחו אותי לה' איך אפשר לתקן את העולם ככה?

זו שאלה שחייבת התמודדות רצינית, אחרת אנחנו מתעלמים משאלת החיים שלנו. לאנשים שמתעלמים מהשאלה הזו יכול לקרות אחד משלוש דברים:
א. ייאוש וכניעה לצד החומרי - זיהוי עם החומר, עם תשלום "מיסים חברתיים" של תורה ומצוות. תשאלו את אדם כזה למה, הוא יגיד לכם שזה העולם. תהיה ראלי, אדם כזה יגיד, זה עולם של חומר, של כסף, של צבא. זו אופייה שלצערנו כובשת יותר ויותר אנשים, ששם ליבם נמצא.
ב. האופציה השניה, לא פחות גרועה, היא שאדם מחליט לפרוש מהחומר. שהוא מחליט שהוא ברוח, לא מכיר את העולם הזה בכלל, ומה שאין לו ברירה הוא סוחט למינימום. לשיטתו, אם ה' היה מתייעץ איתו הוא היה מציע שאדם לא יצטרך לאכול ולא לישון.
אדם כזה לא הוגן עם עצמו, המציאות מוכיחה כך. הוא חייב לכבד ולפרנס את אשתו - את מי הוא גוזל?

הוא מחוייב לפרנס את משפחתו בכבוד. התורה לא מובילה למקום הזה, זה פשוט לא ללמוד את הסוגיה*.
ג. האפשרות השלישית, לא גרועה פחות, היא להישאר סכיזופרני. כשאני בבית המדרש אני מלאך ה' צבאות, כשאני בחדר האוכל אני במערכת אחרת. אדם כזה מתנהל בקוטביות, שם את עצמו בסרט אחר כל פעם, הדחקה והתעלמות בין שני הקצוות. פעם פה פעם פה, גם עבד ה' צריך לחיות מדי פעם.

מה פתרון החידה באמת?

זו השלמות, מלשון שלום. האם אדם מסוגל לזהות את כל חלקיו עם מערכת מאחדת? איפה שישנה המילה קודש, שם זו הסוגיה. מקדש, עיר הקודש, שבת קודש** וכו'. קודש הוא תמיד ביחס לחיבור בין שמים וארץ באופן אמיתי. כל מקום שיש לנו יכולת לקחת את העולם ולהפוך אותו באמת להיות כיסא לעניין האלוהי.
אסור שזה ישאר במנטרה של "קידוש החומר", צריכים ליישב את הדברים.
עלינו להבין את הרעיון העמוק, להבין את התפיסה (ולדעת שלהגיע לשם זה תהליך).
אין אמון בקב"ה בלי להבין את הרעיון של העולם. מי שחושד בה' שהוא יצר עולם מלא בבעיות בלתי פתורות - גם לאחר החטא - יש לו חוסר אמון בקב"ה.
לא יכול להיות שאחרי החטא חמישים אחוז מהעולם הפך להיות לא רלוונטי, הדברים כל הזמן בתהליך של תיקון.

זו סוגיה שכל העולם מתחבט בה, כל אחד תופס צד. העולם כל הזמן קרוע בין שני קצוות, ואנחנו העם היחיד שמדבר על ממלכת כהנים וגוי קדוש, נשארים מחוברים אל המציאות, בלי יכולת לרגע להיפרד.
(ה' לא מאפשר לנו ליפול בכל הטעויות האלו. אם זה היה תלוי בנו, היינו נשארים בישיבה ולא יוצאים ממנה. מגיע בחור לגיל עשרים, מוציאים אותו מהישיבה, משדכים לו איזו מישהי, "מצוות עשה". ועוד עושים לו חתונה עם ריקודים, כנראה מנסים לנחם אותו).
יש פה בלבול גדול, חייבים לטפל בשאלה.
העולם הזה הוא סוד גדול, מי שרוצה להבין את העולם באופן אנושי הוא טועה מראש.
אף אחד לא יכול לפתור חידה כזו באופן פשטני.
הרמח"ל אומר על הסוגיה הזו את המילה "עומק". זו הסוגיה הכי עמוקה.

הרמח"ל מתאר את מציאות האדם אחרי החטא: האדם נולד במצב קטנות וחוסר דעת, החומר תופס כמעט את כולו ושליטת השכל בו היא מועטה (שכל זה רק משהו אמיתי לתכלית האדם, לא סתם אינטליגנציה. אולי הכוונה של הרמח"ל היא ליכולת ללמוד, ליצירת קשר ורגשות עם הסביבה. זה גם שייך אל ההארה השכלית, כי זו לא תכונה אינסטינקטיבית. בין בעלי החיים כל הקשרים הם אינסטינקטיביים, אבל הקשר בין אב לבנו הוא לא כדי שיהיה מי שיגדל את הילד, זה קשר שה' יצר כדי שהילד יתפתח בקשר הנשמתי והנפשי עם הוריו. לא סתם ישנה מצוות והודעתם לבניך, האב צריך למסור את אמונת ישראל לבנו).
לכל ילד שגדל יש מלחמה עם השכל. הבעיה הכי קשה של המין האנושי היא הקטנות - מה זה האסון הזה שאדם מאבד חמישית מחייו לזמן הילדות, ששכלו עוד לא התפתח, והוא עושה את כל השטויות והטעויות? כל הנטיות אל השקר קורות ברגע הלא מבוסס הזה של מצב הקטנות.
"הרבה ילדות עושה", כך מפיסים את הסוטה. הילדות אשמה, לא את אשמה.
(כמה אנחנו שמחים שאדם מתגדל. השמחה בבר מצווה היא על הגדלות, שאדם יכול להיות שייך לעניינים גדולים. גדלות היא לא פיזית, זו יכולת להתקשר עם רעיון גדול, להיות שייך לערך שנקרא גדול, לקבל את הכלים אליו. בגיל מסויים מגיעה לילד איזו שהיא גדלות, התפתחות של דעת שחלה באדם, כל חד לפום חורפיה).

אחרי הצגת משל התפתחות האנושית, הרמח"ל מביא לנו את פשר הדברים.
אין עוד מין אחד בעולם שיש לו צורת התפתחות כזו - מין שעובד התפתחות כל כך מפורטת ורבת שלבים. בעלי חיים מתפתחים פיזית במהירות, ומבחינת האינטליגנציה שלהם אין הבדל בין יומם הראשון ליומם האחרון, שור בן יומו קרוי שור. אז למה זה קיים במין האנושי?
כל התהליכים שהמין האנושי עובר, הם תהליכים עד כמה הנשמה הולכת וגוברת על החומר.
לפני חטא אדם הראשון לא היתה מציאות של קטנות, אדם הראשון נולד בקומה שלמה, בגיל עשרים.
אחרי חטא אדם הראשון החומר גבר, כעת צריך להתחיל את הכל מאפס, שלב אחרי שלב הדעת הולכת וחלה על האדם.

בהתחלה הוא דבוק בהוריו, אחר כך הוא נגמל, מתחילה הדעת לחול בו. השלב הראשון מסתיים בגיל שלוש עשרה, בו הוא נעשה בר דעת - יכול לקבל כלים. בגילאים חמש עשרה, שמונה עשרה ועשרים הוא מקבל שלבים נוספים, ומשם כל עשירייה מכפילה את הקומה. הרעיון בכל ההתפתחות הזו היא כמה הנשמה חלה על הגוף. חלות הנשמה על הגוף היא רעיון שנושא אותו. אדם גדול הוא אדם שמזוהה עם עניין גדול, אידיאליסט אמיתי ששייך לרעיון מוחלט (לא ארגון טיולים לחבר'ה, רעיון נצחי. אידיאליסטיות אמיתית וחילוניות לא הולכות בכפיפה אחת. אין אידיאליים חלקיים, אידיאל שלא מחובר לרעיון המוחלט תמיד יאכזב). הגוף לאט לאט הולך ונעשה נשלט מכח הנשמה ששורה עליו (לפי כמה שהוא יתן לה מקום***).

המין האנושי מיועד לגדלות, לכן כל ההתפתחות הזו. אנחנו עדיין בדרך לפתרון החידה: איך יראה אדם שהנשמה חלה בו, שהגוף שלו נשאר תקין, בריא ושמח? אדם שהנשמה ממלאת אותו, ואין ניגוד בין שני הדברים אלא הם משלימים זה את זה?

*- יש סוגיה שנקראת פרישות, אלו דברים מאוד מדויקים ומאוזנים. זו סוגיה אישית, אין דבר כזה פרישות בציבור. פרישות זה דבר אישי לחלוטין, אדם שבחור פרישות לזולתו גורם אסון. אין דבר כזה חסידות קולקטיבית, זה כבר לא מצד התחסדות אלא מצד קונצנזוס חברתי! כל החסידות זה שאדם מרחיב מליבו כדי לעשות נחת רוח ליוצרו, לא מצד נורמה ציבורית! "חסידות ציבורית" זה רע, זה הורס! דרכיה דרכי נועם, ה' יודע יותר טוב מאתנו מה מתאים לעמ"י! חסידות זה עולם פרטי, לעשות חסידות ציבורית זה ממש חסיד שוטה. למה לחסוך מבני ביתך את הטובה? חסידות שייכת לעולם האישי שלך! הפרישות של המסילת ישרים היא איזון מדויק, כזה שאדם בכלל לא ירגיש בו! ברגע שדבר כזה הופך להיות מסגרת, זה אסון.

** - השבת מייצגת את העולם הבא, אז לכאורה היינו צריכים לשבת בתענית. מה העניין של אכילה בשבת? יש פה סוד גדול, האכילה הזו דומה לאכילת קודשים. בבית המקדש הכהנים, עובדי ה', יושבים ואוכלים קילוגרמים של בשר. אחד הכהנים היה אוכל שלוש מאות גרבי יין, והיתה יוצאת בת קול ואומרת שיבוא ויאכל קדשי שמים. כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, אכילת מזבח גורמת כפרה. לשם אנחנו צריכים לשאוף.

*** - איך זה שילד יותר גדול, שהגיע לגיל שבע עשרה, עושה שטויות יותר מסוכנות מילד בן תשע? מה פתרון החידה? כיוון שהשכל התפתח עד גבול נורא מסויים אבל הוא לא הגביר אותו והחומר גבר בו מנגד, הוא מוצא את הזהירות כחסרת תועלת. כל מה שנשאר לו לחיות זה בשביל הדאווניים על החבר'ה, אז הוא לוקח סיכון. אותו כח עושה רגרסיה והורג אותו.

השיחה נערכה לפי שטחיות הבנתו של העורך,
ובל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.